

BEJZBOL U PRIJEVODU

Božica Jakovlev *

Fakultet političkih znanosti, Zagreb

Sport je zdrava i popularna aktivnost, ali se u prevođenju može pretvoriti u pravo preskakanje prepona.

Sportski rječnik postaje dio svakodnevice i u svakoj zemlji poprima niz konotacija. U Hrvatskoj je najpopularniji sport nogomet pa riječi jedanaesterac, zaleđe, gol, škarice, kroz noge, korner, hettrik i slične, za govornike hrvatskog jezika nisu samo značenje, nego i slika, pa i uspomena.

Što je sa sportovima koji su popularni u anglosaksonskim zemljama, a u Hrvatskoj nisu? Kako prevoditi reference na njih kad u hrvatskom ne postoji odgovarajuće nazivlje i – što je još važnije u prevođenju – kad hrvatski čitatelji za njih ne vežu ni značenje, ni sliku, a ni uspomene?

Taj se problem najčešće javlja u vezi s američkim nogometom i bejzbolom. Budući da sam prevela nekoliko romana Stephena Kinga, zaljubljenika u bejzbol, morala sam se uhvatiti u koštac s tim problemom, posebice u prijevodu Kingova (začudo) kratkog romana *Djevojčica koja je obožavala Toma Gordona*.

Naime, Tom Gordon je (stvarni) igrač bejzbola, pa roman vrvi referencama na taj sport. Na svu sreću, postoji kabelska televizija, i na svu sreću moj je sin poklonik tog sporta. Uz njegovu pomoć uputila sam se u tajne bejzbola, o kojem sam prije samo znala da se igra palicom i lopticom otprilike veličine teniske loptice, na igralištu neobična oblika, te da igrači (po devetorica u svakoj momčadi) nose karakteristične dresove i kapice.

Ovim bih člankom željela pomoći svojim kolegicama i kolegama prevoditeljima koji će se suočiti s istim problemom.

Reference sam radi preglednosti organizirala na sljedeći način.

Najprije dolazi tekst izvornika, zatim moj prijevod i na kraju fusnote. Relevantno je nazivlje u izvorniku istaknuto *kurzivom*. (Prijevod je objavljen u izdanju Algoritma.)

(I) Tom Gordon was the Red Sox *closer*; he came on in the eighth or ninth *inning* when the game was close but the Sox were still on top. ... She liked Gordon because he had the guts to *throw a curve on three-and-oh*.

Tom Gordon bio je igrač završnice; ulazio bi u igru u osmom ili devetom *inningu*, kad bi utakmica bila pred završetkom, a Sox i još u vodstvu.¹ ... Gordon joj se sviđa jer ima hrabrosti baciti felšanu loptu nakon tri negativna boda.²

(II) ... His eyes, just like *when he's looking in for the sign with men on base*...

... Njegove oči, baš kao kad pogledom prati znakove svog hvatača nakon što su protivnički igrači već zauzeli neke baze³...

(III) *Top of the fourth*

Četvrti *inning* – bacaju domaćini

(Dio *inninga* u kojem baca domaći *pitcher* /bacač/ naziva se *top*; *bottom* je dio *inninga* kad baca gostujuća momčad).

(IV) I believe that right now he's the best *closer* in the major leagues – that if he stays healthy and the Sox hitting holds up, he could be pitching in *the World Series*⁴ come October.

Vjerujem da je on trenutačno najbolji *closer* u profesionalnim ligama. Pod uvjetom da ga posluži zdravlje a da Soxove udarače nastavi

* Božica Jakovlev, Fakultet političkih znanosti, Lepušićeva 6, 10000 Zagreb; e-mail: bozica.jakovlev@zg.tel.hr

služiti udarac, nastupit će u listopadu u World Series.

(V) “-comes to the belt”,⁵ Troop was saying. “He winds. He fires. And... strike three called, Martinez caught him looking! Oh, that was a slider⁶ and that was a beaut! That caught the inside corner⁷ and Bernie Williams was just frozen!”

„-prilazi brežuljku“, govorio je Troop. „On zamahuje. On baca. I... izbacuje udarača. Udarac je samo pogledom ispratio Martinezovu loptu! O, to je bio slider, školski primjer! Išao je u donji kut i Bernie Williams je ostao kao ukopan!“

(VI) Corsi was a friend of the Red Sox in the top of the sixth, though, getting the Yankees one-two-three.

Ali Corsi je postao prijatelj Red Soxa u šestom inningu, kad su bacali domaćini, jer je u tom inningu izbacio redom sva tri udarača protivničke momčadi.

(VII) Batter’s box = prostor za udarače

(VIII) DeeLu singled to the right, and one out later Mo Vaughn got hold of a slider that did not slide. “Back back WAYYY BACK!” Troop chanted. “That’s in the Red Sox pen! Someone – I think it might have been Rich Garces – caught it on the fly. Home run,⁸ Mo Vaughn!”

DeeLu je poslao loptu u desni dio terena i osvojio prvu bazu, a nakon što je bacač izbacio sljedećeg udarača, Mo Vaughn je raspalio po loše izvedenom slideru. „Ide ide IDEEEEE!“ zapoje Troop. „Otišla je u prostor za zagrijavanje Red Soxa! Netko – mislim da je to mogao biti Rich Garces – uhvatio ju je u zraku. Home run, Mo Vaughn!“

(IX) The Green Monster = Zelena Neman, zid smješten na desnoj strani Fenway Parka, bejzbolskog igrališta Red Soxa. Zid je zelene boje i vrlo visok; otuda i naziv.

(X) Gordon opened the top of the ninth by

walking the handsome yet evil Yankee short-stop⁹, Derek Jeter, and Trish remembered something her father had once told her: when a team gets a lead-off walk, their chances of scoring rise by seventy percent.

Gordon je počeo svoje bacanje u devetom inningu tako da je omogućio zgodnom ali opakom stoperu Yankeesa Dereku Jeteru da osvoji prvu bazu, i Trisha se sjeti nečeg što joj je otac jednom prigodom rekao: kad prvi udarač u nekom inningu osvoji prvu bazu zbog četiri bacačeva negativna boda, vjerojatnost da ta momčad postigne pogodak povećava se za sedamdeset posto.

(XI) If we win, if Tom gets the save, I’ll be saved.

Pobijedimo li, ako Tom zadrži vodstvo, i ja ću biti spašena.

(XII) A base hit would tie it, a long ball would put it out of reach, and the awful, awful Tino Martinez was up, with the most dangerous hitter of all right behind him; the Straw Man¹⁰ would now be down on one knee in the on-deck circle, swinging a bat and watching.

Gordon worked the count on Martinez to two and two,¹¹ then threw his curveball. “Struck him out!”

Osvajanje baze izjednačilo bi rezultat, jedan snažan udarac donio bi im nedostižnu prednost, a strašan, strašan Tino Martinez je sad na redu, a odmah nakon njega najopasniji udarač od svih: Straw Man kleči pokraj terena u krugu za zagrijavanje, zamahuje palicom i promatra.

Gordonov omjer protiv Martineza bio je dva prema dva, a onda je on bacio svoju poznatu felšanu loptu. „Izbacio ga je!“

(XIII) Jeter’s dancing around the third, trying to draw a throw or at least some attention from Gordon. He gets neither. Gordon looks in. Veritek flashes the sign. To the set. Gordon throws... Strawberry swings and misses, strike one.”

Jeter skakuće oko treće baze, pokušava naterati Gordona da baci ili da mu barem privuče pogled. Ne uspijeva ni jedno ni drugo. Gordon gleda u hvatača. Veritek mu daje znak. Priprema. Gordon baca... Strawberry zamahuje i promašuje, strike broj jedan.

(XIV) *Home plate* = baza kod koje stoji udarač (nulta i četvrta, tj. posljednja, kućna baza).

(XV) *Knuckle balls* = spori udarci upućeni u nepravilnoj putanji prema udaraču, a naziv su dobile po tome jer se izvode tako da se loptica drži između palca i zglavaka prva dva ili tri prsta.

(XVI) Especially when *the bases are loaded and there's only one out*.

Osobito kad su tri baze osvojene i samo jedan udarač izbačen.

(XVII) *Stretch* = stanka u sedmom inningu između *topa* (kad bacaju domaćini) i *bottoma* (kad bacaju gosti).

(XVIII) In one particular the real Gordon and Trisha's version of him are the same: both po-

int skyward after the *final out of a successful save*.

U jednoj su pojedinosti stvarni Tom Gordon i Trishina Gordonova inačica jednaki: obojica prstom pokazuju prema nebu nakon što izbače posljednjeg protivničkog igrača i tako uspješno sačuvaju vodstvo.

(XIX) In Game Four of the *Divisional Playoff* against the Indians, Gordon *surrendered three hits and two runs*.

U četvrtoj utakmici prvog kruga doigravanja protiv Indijana, Gordon je dopustio da tri protivnička igrača stignu do baza te da usto stignu dva boda.

(XX) It was American League's second-best record in 1998.

Bio je to drugi po vrijednosti omjer pobjeda i poraza u američkoj ligi za 1998. godinu.

Upravo prevodim još jedan roman Stephena Kinga i... već pogađate! I u njemu ima podosta referenci na bejzbol. Zato – srest ćemo se još.

BILJEŠKE

¹ Bejzbolska utakmica igra se u devet inninga. Ako je rezultat neodlučen, igraju se dodatni inninzi jer u bejzbolu nema neriješenih rezultata. Bejzbolsku utakmicu počinje bacač, igrač koji se zove *starting pitcher*. Ako mu dobro krene, može odigrati cijelu utakmicu, ali ga najčešće nakon šest inninga zamijeni bacač koji se zove *reliever*, a u posljednjem inningu tzv. *closer*, vrstan i osobito pouzdan bacač čiji je zadatak sačuvati vodstvo ili preokrenuti rezultat. Tom Gordon je *closer*.

² Bacač mora s udaljenosti od otprilike 20 metara uputiti loptu u okvir zamišljenog kvadrata (stranice duljine otprilike pola metra) ispred svog suigrača hvatača – *catchera*, igrača s karakterističnom rukavicom. Ako promaši taj zamišljeni kvadrat (o čemu odlučuje sudac koji stoji iza hvatača), to je negativni bod, odnosno *ball*. Četiri takva negativna boda (ne moraju biti u nizu) donose prednost protivničkoj momčadi jer njihov udarač odlazi na prvu (od četiri) baze, a pogodak se u bejzbolu postiže kad neki igrač obide sve baze. (Nekoliko je mogućnosti na koje igrač neke momčadi može obići sve baze i postići pogodak.)

³ Bacači u bejzbolu često se raznim unaprijed dogovorenim znakovima sporazumijevaju sa svojim suigračima (hvatačima) hoće li pokušati onemogućiti protivničke igrače u „kradi“ baza, i prilagođuju svoje bacanje tom signalu.

⁴ Dvije su bejzbolske profesionalne lige: američka i nacionalna. Svaka se liga dodatno dijeli na tri skupine. Prvoglasirane momčadi iz svake skupine plus drugoglasirana momčad s najboljim omjerom pobjeda i poraza igraju najprije u internom doigravanju. Nakon što se u svakoj ligi izluči konačni pobjednik, te dvije momčadi igraju završnu seriju utakmica koja se naziva *World Series*. Momčad koja prva postigne četiri pobjede sveukupni je prvak. Amerikanci ih službeno nazivaju svjetskim prvacima.

⁵ Tzv. *mound*, uzvisina s koje bacač baca.

⁶ Slider je vrsta brzog bacanja kad lopta naglo skrene ispred udarača na suprotnu stranu.

⁷ Misli se na donji kut zamišljenog četverokuta spomenutog u fusnoti 2.

⁸ Home run je kad udarač udari lopticu tako jako da ova odleti izvan igrališta, što udaraču omogućava da oprtci sve baze. Može donijeti od jednog do četiri boda, ovisno o broju igrača na bazama.

⁹ Shortstop je igrač na poziciji između druge i treće baze. To su redovito igrači koje odlikuju velika brzina i munjeviti refleksi.

¹⁰ Nadimak udarača Yankeesa Darryla Strawberryja.

¹¹ U omjerima koji se odnose na učinak bacača i udarača (jedan protiv drugoga), prva se brojka odnosi na negativne bodove bacača, a druga na negativne bodove udarača. Negativni bodovi bacača već su objašnjeni u fusnosti broj 2, a negativni bodovi udarača zovu se *strike* (kad udarač ne uspije dohvatiti lopticu koju je bacač uputio unutar granica već spomenutog zamišljenog četverokuta, odnosno u slučaju da zamahne na lopticu, ali je promaši, bez obzira na to kamo je loptica bila upućena). Tri strike izbacuju udarača.